

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

XXII International Science Conference
«The impact of modern digital technologies
and developments on the future of education»

June 01-03, 2026

Krakow, Poland

THE IMPACT OF MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES AND DEVELOPMENTS ON THE FUTURE OF EDUCATION

Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference

Krakow, Poland
(June 01-03, 2026)

UDC 01.1

ISBN – 979-8-90214-562-2

The XXII International scientific and practical conference «The impact of modern digital technologies and developments on the future of education», June 01-03, 2026, Krakow, Poland, 449 p.

Text Copyright © 2026 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2026 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Chumak G. Cost management in a wartime economy: problems and areas for optimisation. Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference. Krakow, Poland. Pp. 56-62.

URL: <https://eu-conf.com/en/events/the-impact-of-modern-digital-technologies-and-developments-on-the-future-of-education/>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МУЗЕЙНИХ УСТАНОВ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Щербина Надія Федорівна

кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри філософії, історії та політології
Одеського національного економічного університету

У ХХІ столітті інститут музею переживає найрадикальнішу трансформацію за всю історію свого існування. Традиційне розуміння музею як статичного місця зберігання матеріальних артефактів минулого поступається місцем концепції динамічного соціокультурного центру. Сучасний музей інтегрується в інформаційне суспільство, змінюючи стратегії взаємодії з відвідувачами, впроваджуючи цифрові технології та переосмислюючи власну роль у формуванні національної та локальної ідентичності. Виникнення, становлення та розвиток музейної справи у світі, загалом, та на українських землях, зокрема, є ще однією зі славетних сторінок історії суспільства. Величезна роль, яку відіграють музеї у збереженні безцінних пам'яток історії та природи, їх вивченні, освіті населення, його вихованні, давно вже стала аксіомою для людства.

При періодизації історії музейної справи слід виходити як із специфіки самого її розвитку, так і з урахуванням змін у соціальному та культурному житті суспільства. В даному випадку визначаються такі періоди, що відповідають розвитку музейної справи в сукупності країн та материків загалом:

- 1) передмузейне збирання (архаїчне чи первісне суспільство, давній світ, середньовіччя);
- 2) становлення музею як соціокультурного феномена (XV століття - 80-ті роки XVIII століття);
- 3) виділення музейної справи в самостійну галузь культури та масову появу громадських музеїв, як результат реалізації програмних вимог представників ліберальних і радикальних верств суспільства розвинених країн і країн (90-ті роки XVIII століття - 10-ті роки XX століття);
- 4) подальший розвиток музейної справи та оформлення музеєзнавства як наукової дисципліни (з 20-х років XX століття до наших днів).

Саме слово «музей» походить від грецького *mouseion* - храм муз. Найвідомішим протомузеєм був Мусейон в Александрії (III ст. до н.е.), який функціонував не як виставка предметів, а як синкретичний науково-освітній центр, що поєднував дослідницькі лабораторії, обсерваторію, анатомічний театр, бібліотеку та ботанічний сад. У Давньому Римі колекціонування зміщується у площину приватного соціокультурного прагматизму - загарбані під час військових походів грецькі статуї та сувої стають елементами престижу в

приватних віллах патриціїв та публічних термах. Також цінності й трофеї збиралися в давньогрецьких храмах та римських віллах.

На території Північного Причорномор'я у містах-державах Ольвія, Херсонес, Пантікапей розвивалися ідентичні класичні античні протомузейні форми. Скарбниці місцевих темплів, а саме храмів Аполлона, Афродіти, виконували функції перших депозитаріїв культурних та релігійних цінностей регіону [1].

Середньовічна парадигма колекціонування повністю підпорядковувалася християнському теоцентризму. Головним критерієм цінності предмета стає його сакральна значущість та приналежність до метафізичного світу. Основними центрами концентрації артефактів стають католицькі собори, монастирі та королівські скарбниці. Об'єктами збирання виступали мощі святих, реліквії, пов'язані з біблійною історією, літургійний посуд, ілюміновані манускрипти. Наукова чи естетична цінність предметів майже не бралася до уваги; предмети сприймалися як матеріальні свідчення божественного провидіння та інструменти релігійного культу.

В епоху Київської Русі аналогами європейських релікваріїв стають княжі скарбниці та церковні ризниці. Першими монументальними депозитаріями виступили Десятинна церква, Софійський собор у Києві, Спасо-Преображенський собор у Чернігові та Києво-Печерська лавра. Окрім релігійних святинь, тут зберігалися державні акти, літописи, ювелірні вироби майстрів та дарунки іноземних послів, які виконували функцію легітимізації державної влади князів.

Термін «музей» був надовго виключений з ужитку в Європі, аж до періоду Відродження, коли його почали застосовувати стосовно приміщення, що містить зібрання предметів, а також до книг, що дають уявлення про конкретне коло знань енциклопедичного значення. Поняття «музей» у ренесансному значенні слова означало і якесь приміщення, і взагалі структуру, в якій зібрано, розсортовано та розглянуто безліч предметів, що не піддаються простому роз'ясненню.

Виникає феномен антикваріату та приватного світського колекціонування (колекції родин Медичі у Флоренції, Рудольфа II у Празі). У XVI–XVII ст. по всій Європі поширюються кунсткамери (кабінети мистецтв) та вундеркамери (кабінети дивовиж). Вони мали енциклопедичний, дещо хаотичний характер: в одному просторі експонувалися природничі аномалії, витвори людських рук та наукові прилади. В епоху Просвітництва під впливом ідей раціоналізму та класифікації наук колекції починають системно структуруватися за профілями.

Елементи кабінетного колекціонування простежуються у магнатських родах Речі Посполитої та козацької старшини Гетьманщини. Унікальними збірками зброї, живопису, бібліотек володіли князі Острозькі, Вишневецькі. За часів Мазепинського бароко формування колекцій книг та рідкостей фіксується у Києво-Могилянській академії та гетьманських резиденціях у Батурині й Глухові, де козацька еліта збирала клейноди, грамоти, коштовну зброю та портрети.

З кінця XVIII століття музеєм стали все частіше називати і будівлю, яка використовується для зберігання та представлення природних предметів та

виробів, створених людиною, так званих артефактів, які викликали масовий інтерес. Ренесанс здійснює антропоцентричний переворот, повертаючи інтерес до земного світу, природи та людського генія. Колекціонування зазнає глибокої секуляризації (звільнення від релігійного впливу) [1].

Звільняючись від жорстких ієрархічних відносин, люди епохи Відродження виявляли широкий інтерес до самопізнання і пізнання, минулого суспільства, до природного світу. Розквіт образотворчого і прикладного мистецтва в Італії, а потім і на північ від Альп, виявлення творів античної культури в ході розкопок, виявлення творів стародавніх авторів у монастирських бібліотеках, поява в побуті численних малозрозумілих і важкороз'ясних речей в результаті розширеного культурного і торговельного обміну з іншими, накопиченню предметів колекційного значення у правителів держав, знатних осіб, у деяких пересічних городян та до створення перших музейних зібрань. Цей час характеризується зростаючою потребою людини до самовираження, збільшення багатства та різноманітності емоційного життя та пізнавальних потреб, вивільненням від засилля корпоративних установ та уявлень.

Виникають нові, незвичні для середньовіччя організаційні форми спілкування однодумців для обміну думками та ідеями та для поглибленого вивчення питань людського буття, науки, мистецтва, авангардом яких були гуманісти літератори, вчені, художники, які часто користувалися підтримкою з боку освічених меценатів. Створюються нові типи та форми спілкування осіб із подібними інтересами: спочатку гуртки гуманістів, потім суспільства антикварів, тобто знавців, любителів і збирачів старовинних цінних предметів, у тому числі вцілілих античних рукописів та творів мистецтва, нарешті - наукові товариства та академії. Пізніше, за періодом Відродження часів Реформації і Контрреформації західної християнської церкви, і ще пізніше, в період Просвітництва, з'являються інші форми спілкування: клуби, так звані ложі, у тому числі масонські, кафе, салони.

Як соціокультурний інститут, музей вперше сформувався на основі цілеспрямованого колекціонерства в XV-XVI століттях в Італії. Європа XV століття вивела збиральну діяльність на якісно новий рівень. Збір, збереження, подання вилучених з утилітарного побуту предметів стає цілеспрямованим, такі збори нерідко оформлюються відповідним чином. Це дозволяє нам вважати, що деякі з подібних зборів були саме музеями, незалежно від того, чи вони носили цю назву чи ні. Нова форма, що народжувалась, зібрань предметів, що втратили утилітарне значення, що зберігаються в особливому приміщенні і виставлених напоказ, отримала назву музею не відразу. Самі приміщення, які призначалися для зберігання та представлення таких предметів, отримували різні назви. Найбільш поширеними серед них в епоху Відродження були поняття студйоло та кунсткамера [2].

У XV-XVI століттях в Італії для позначення невеликого приміщення для занять правителя чи іншої впливової особи, причому в цьому приміщенні розміщувалися художні твори, застосовувалося поняття студіоло (студіоло - по-італійськи) - невелике приміщення для досліджень чи роздумів. Спочатку

студіоло використовувалися як кабінети для роботи і як бібліотеки, пізніше вони стали виконувати роль невеликих приватних музеїв.

Колекціонування поступово ставало і методом вкладення капіталу, і методом придбання престижу. Власник відомих зборів фігурував у путівниках. Про нього згадували автори наукових видань та купецьких шляховиків, пізніше кореспонденти газет. Він спілкувався зі знаменитими та знатними людьми, які відвідували його огляд колекції чи музею зазвичай входив у програму подорожі.

В Англії в 1586 році було навіть створено першу відому організаційну форму об'єднання дослідників і колекціонерів старовинних предметів, це Коледж (колегія, суспільство) антикварів. Метою коледжу було «відокремлювати брехню від істини та традицію від свідчення» та аналізувати історію з позицій «проникливості сучасної критики в наше століття. Так виникає тип істинного знавця і любителя рідкісних речей, який збирав предмети, що його цікавлять насамперед для отримання естетичного задоволення і задоволення пізнавальних потреб, а не тільки з метою вкладення капіталу або набуття вищого соціального статусу.

Перетворення передмузейних зборів у впорядковані колекції та ранні музеї було створення нової форми організації явищ культури та науки, що виникла під час Відродження. При цьому слід зазначити, що діяльність колекцій та ранніх музеїв на той час мала досить обмежений характер.

Період Просвітництва, а саме з другої половини XVII ст., розвивається потужний духовний і культурний рух Просвітництва. Ідеї Просвітництва, засновані на вірі в прогрес і в силу розуму, значно вплинули на розвиток музейного збирання. Але і саме колекціонування, і музейна справа в цих століттях склалися одну з його істот Просвітництва.

Сутність Просвітництва - утвердження природничо системи поглядів, заснованих на успіхах математики і механіки, визнання самостійності людського розуму, що вимагає доказів для пояснення всього існуючого. У колекціях і музеях у період стали переважати складені, наскільки можна, у порядку справжні предмети, матеріальні свідчення процесів, які у природі й у суспільстві. Ці джерела зберігалися, представлялися і використовувалися в ході досліджень як речові, світоглядні та експериментальні докази закономірностей, характерних для розвитку природи та суспільства. Музеї та колекції набули у період Просвітництва нового значення. Серед функцій цих установ однією з перших місць висувалися функції дидактичні.

Основні тенденції розвитку музейної справи у XVII та XVIII століттях. Музеї та збирання як складова частина музейної справи в XVII-XVIII століттях посіли важливе місце у культурному житті суспільства. У цей час музей як соціокультурний інститут став необхідною складовою існування суспільства. Це було виявом ідей Просвітництва, які проголошували права всіх людей культурний розвиток. Успіхи природознавства та технічні вдосконалення вивільняли розум людей і надавали їм більше часу для дозвілля. Існували тоді колекції і музеї, що формувалися, сприяли цьому, змінювався соціальний склад колекціонерів. Як і раніше, наповнювалися збори артефактів у палацах,

наприклад, у знаменитому вже тоді Луврі, «улюбленій іграшці французьких королів». Але не лише представники дворянства та духовенства, дедалі більше представників третього стану: купців, банкірів, власників майстерень та мануфактур, юристів, лікарів, аптекарів та інших, влаштовувало кабінети колекцій [2].

Збір та наукова обробка колекцій та перших музейних зібрань піднялися в цей час на вищий щабель, ніж раніше. Це пояснювалося розвитком науки. Колекції та музеї ставали лабораторіями вчених. З'явилися нові засоби зберігання та представлення предметів колекцій, надання доступу до них. Кількість колекцій та перших музеїв збільшилася. Музеї в епоху освіченого абсолютизму XVIII ст. Для XVIII століття характерним є те, що ініціаторами в організації музеїв і водночас провідниками політики в цій галузі були представники верховної влади. Водночас із середини XVIII ст. в Європі починають будуватися спеціальні будівлі, в яких розміщуються перші публічні музеї - Британський музей у Лондоні (1759), Лувр (1793).

У XVII–XVIII століттях у передових умах європейського суспільства остаточно вкоренилося переконання в тому, що колекція та музей це суспільні надбання, які необхідні не тільки одиницям, а й масам. Більше того, виникло уявлення про те, що воно потребує охорони, оскільки може бути зруйноване не лише людиною, а й часом. Тому виникло уявлення про необхідність консервації та реставрації предметів колекцій та музеїв. І хоча відмінності колекцій і музеїв в окремих регіонах безперечні, - все ж таки для них характерні певні поєднуючі риси: відображення розвинених форм античного мистецтва та наукових знань та загальна раціоналістична орієнтація, що отримала особливий розвиток у період Просвітництва. Велика робота, виконана колекціонерами та іншими творцями музеїв у XVII – XVIII століттях, сприяла подальшому розвитку музею як соціокультурного інституту у XIX – XX століттях.

Музей XIX століття перетворюється на державний інститут, який виконує дві функції: освітньо-виховну просвіта широких мас та ідеологічну конструювання національної ідентичності та імперської величі. Формується чітка наукова спеціалізація музеїв: художні, природничі, історичні, археологічні. Цей етап є ключовим для формування класичного музею у сучасному розумінні цього терміну. Відбувається перехід від закритих елітарних колекцій до відкритих публічних інституцій [3].

На українських землях у складі двох імперій інституціоналізація відбувалася через університетські центри та діяльність наукових товариств. Важливими віхами стали відкриття Музею старожитностей при Харківському університеті (1807), Одеського міського музею старожитностей (1825) та Музею старожитностей при Університеті Св. Володимира в Києві (1835).

Паралельно, як протипага імперській політиці, наприкінці XIX ст. виникає потужний національно-орієнтований рух приватного меценатства. Колекції В. Тарновського-молодшого (чернігівська збірка шевченкіани та козацьких старожитностей) та Богдана і Варвари Ханенків (західноєвропейське та східне мистецтво) заклали фундамент для майбутніх національних музеїв України [3].

У ХХ столітті музей не тільки підтримує стару класичну традицію збирати і зосереджувати в собі лише зразки високого мистецтва чи екзотичні предмети, а й усе більшою мірою відображає прагнення представляти зібрані різноманітні речі, що висвітлюють різні сторони життя багатьох цивілізацій, прагнення дати відповіді на сучасні соціальні запити. Виникнення та поступове формування спеціалізованого соціокультурного інституту музею тісно пов'язане з практикою передмузейного збирання. Воно здійснювалося під час серйозних змін у сфері духовного розвитку людства та його матеріальної культури.

Відродження музейної справи особливо чітко можна простежити в періоди так званих «музейних бумів», які на українських землях, наприклад, спостерігалися в середині та другій половині ХІХ ст., у 1920-х - на початку 1930-х рр. та на сучасному етапі розвитку суспільства. Однією з провідних елементів соціокультурної середовища міст регіону, за умов корінної ломки межі ХІХ–ХХ ст. уявлень про просторово-часовому співвідношенні та способи орієнтації людини в навколишньому світі індустріальної та урбанізованої культури, і стають місцеві музеї. Вони допомагали місцевому населенню реалізувати потребу у підвищенні освітнього та культурного рівня, що й послужило основною передумовою виникнення нових музеїв. Виникали музеї з ініціативи місцевої громадськості та самих дослідників як за наукових та просвітницьких організацій, так і за статистичних комітетів, навчальних закладів, міських самоврядування. На відміну від наукових товариств музеї експонували зібраний матеріал. Це сприяло поширенню знань про край і дозволяло залучати до роботи зі збирання інформації любителів різних верств суспільства.

Екстремальні умови ХХ ст. війни та революції, радянська та пострадянська модернізації суспільства різко змінили хід світової історії та не могли не вплинути на розвиток музеїв, їх роль в історії вітчизняної культури. У розвитку краєзнавчих музеїв у регіоні 1917–1919 рр., багато в чому помітна наступність стосовно дореволюційному краєзнавству, тим паче що краєзнавчу роботу на місцях найчастіше спрямовували самі люди, які віддавали їй всі сили й до революції. Друга світова війна призвела до найбільших в історії втрат та переміщень культурних цінностей, що згодом стимулювало створення ЮНЕСКО та ухвалення Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту (1954). У другій половині ХХ ст. на Заході народжується «нова музеологія», яка децентрує музей і створює перші музеї просто неба та екомuzeї.

Сучасний етап характеризується розмиванням класичних фізичних кордонів музею та переходом до концепції екологічного та спільного управління спадщиною. Музей трансформується з «лектора» на «співрозмовника». Впроваджуються технології доповненої (AR) та віртуальної (VR) реальності, концепція «edutainment» (навчання через розвагу). Головним стає не володіння колекцією, а якість її інтерпретації та інклюзивність простору для різних соціальних груп. На рівні ICOM (Міжнародної ради музеїв) у 2022 році офіційно затверджено нове визначення музею, де акцентовано увагу на сталому розвитку, різноманітності та залученні громад.

На сучасному етапі українське музейництво проходить через найтяжчу безпекову кризу з часів Другої світової війни. Пріоритетом став кризовий менеджмент спадщини: масова евакуація фондів, розробка протоколів швидкого 3D-сканування архітектурних пам'яток та експонатів для створення цифрових клонів, захист будівель від ракетних ударів. Водночас відбувається стрімка активна інтеграція українського мистецтва у світовий науковий дискурс.

Таким чином, музейна справа пройшла колосальний шлях: від закритих античних храмів та приватних кабінетів рідкостей (кунсткамер) до сучасних інтерактивних і цифрових хабів. Це не просто історія збереження речей, а еволюція того, як людство переосмислювало свою пам'ять, культуру та ідентичність. Український музейний простір розвивався в умовах тривалої відсутності власної державності, що наклало відбиток на його структуру. Якщо у Західній Європі формування музеїв відбувалося за підтримки монарших інституцій, то в Україні провідну роль відіграв приватний сектор та громадські ініціативи.

Отже, стає зрозуміло, що сучасний музей подолав межі традиційного сховища старожитностей і перетворився на складний, багатофункціональний соціальний інститут. У глобальному вимірі головними трендами залишаються інтерактивність, інклюзивність та цифрова доступність. Для України модернізація музейної справи є питанням національної безпеки та культурної дипломатії. Успішна інтеграція українських музеїв у світовий культурний контекст залежить від швидкості впровадження новітніх технологій фіксації та каталогізації фондів, реформи законодавства та здатності інституцій продукувати сучасні, конкурентоспроможні соціокультурні проекти.

Список літератури

1. Петрович. В. Модернізація музейної справи в умовах розвитку інформаційного суспільства. *Тридцять перші Сумцовські читання*: зб. мат. всеукр. наук. конф., м. Харків, 18 квітня 2025 р. Харків, 2025. С. 75-79.
2. Шман С. Соціокультурна діяльність музеїв. *Культура і сучасність*. 2015. №1. С. 53-58.
3. Надольська В., Гаврилюк. С. Глокалізація і розвиток музейництва в Україні. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2025. №50. С. 492-499.